

Slovo a (jeho) význam

Názor a mínění: těchto dvou slov se obecně užívá takřka promiscue, tj. tak, že je můžeme kdykoli prostě zaměnit. Je to důsledkem jakési všeobecně na vše doléhající entropie, v našem případě entropie jazykové. Jazyková kultura a kultivovanost však spočívá v tom, že aktuální význam slova právě užitého v nějakém určitém kontextu je vždy doprovázen povědomím toho, co toto slovo „říká“ samo, co nám jakoby předříkává, jaký význam či jaké významy nám do naší „myšlenky“ vsunuje a jak nám tu naši „myšlenku“ jaksi upravuje, jak ji provází, takže po jejím vyslovení (vyjádření ve slovech) se bude spoluozývat i těm, kdo naší promluvě naslouchají (eventuelně kdy náš text s větším nebo menším porozuměním čtou). Proto se např. Karel Čapek dopustil chyby, když napsal, že ve skutečnosti „slovo neskrývá svůj význam v sobě, nýbrž je obrostlé významy jako kámen mechem nebo strom jmelím. Anebo je pokryto významy tak jako skála kulturním nánosem“ (*Kritika slov*, předmluva – 3427, str. 13). Chyba jeho přirovnání spočívá jednak v tom, že zatímco kámen se pod mechem (téměř) nemění, a zatímco strom je jmelím vysáván, a přitom kámen bez mechu je stále kamenem a strom bez jmelí zůstává tím, čím byl a je, tj. sám sebou, slovo „neobrostlé významy“ prostě a dobře přestává být slovem, tj. bez těch „významů“ z něho zůstává jen sled několika zvuků nebo skupina několika písmen. Stručně a jasně to tedy znamená, že slovo, které nemá v sobě nebo nenese s sebou význam, není žádným slovem, nýbrž je pouhou kulisou, skořápkou bez jádra, kůží staženou ze zvířete, vnějškem bez duše. Slovo prostě má význam – anebo to není slovo. A tento význam rozhodně není pro slovo čímsi zvnějšku přilepeným, dodatečně přidaným – v tom smyslu má v sobě jistou „pravdivost“ či spíše jen částečnou „správnost“, když se mluví o „obsahu slova“. Ovšem pak tam musíme vidět další chybu: slovo není prázdná nádoba, kterou je teprve možno a třeba naplnit nějakým „obsahem“. Tady jde zase jen o jakousi metaforu, ovšem vadnou, mylnou, prostě nepravé přirovnání. Mezi slovem-slupkou a slovem-obsahem je organický, živý vztah, asi trochu podobný vztahu mezi atomy, molekulami a makromolekulami v živém organismu. Tak jako je možno každý živý organismus rozdělit, rozkrájet atd. až na molekuly a atomy, ale nikdy obráceně z těch atomů a molekul ten organismus nelze sestavit či sestojit, tak lze slovo rozdělit na jeho vnější podobu a „obsah“, tj. „vnitřní“, „niterný“ význam či smysl, ale nikdy z částí, zlomků a ani jejich „sestavení“ nikdy nezjistíme ani nedáme dohromady žádný „význam“, pokud se nebudeme opírat o něco dalšího, např. kontext, jiná slova (ale opravdová slova, nikoli zase je vnější podobu či stránku) apod.

(Písek, 120521-2.)